

Data *og* dannelse

– en tredje vej...

v/Niels Tange

Statement

Der er i dag et problematisk forhold mellem data og dannelse, som splitter uddannelses-verdenen og aktørerne på institutionerne.

Hvis man(l) vil fokusere på data, er det vigtigt at forholde sig til, hvordan denne splittelse undgås.

Dette oplæg er et bud på, hvordan splittelsen er opstået, hvorfor den er problematisk og hvad der kan gøres, for at undgå den...

En oplevet case...

Der er personalemøde på skolen og datainformeret teamsamarbejde er første punkt på dagsordenen. Inden punktet rigtig kommer i gang, beder en underviser om ordet og siger følgende: "Jeg er bange for, at vi glemmer mennesket, det hele menneske, i alt det her målsætning, data og test - er det ikke en farlig vej, vi er på vej ud på?"

Flere kolleger nikker og kommer med lignende kommentarer. Da der ikke er tid til længere grundlagsdiskussioner pga. en fyldt dagsorden, vælger lederen at lukke diskussionen ned til tydelig frustration for flere i medarbejdergruppen...

Et citat

"Aldrig har jeg hørt dannelse diskuteret så meget på lærerværelset, som jeg gør nu. Efter de forenklede fælles mål og den deraf følgende målstyrede undervisning og fokus på effekt og data er blevet offentliggjort, er det samme spørgsmål blevet stillet igen og igen. Hvor er dannelsen?" (Skovbjerg 2014).

Hvor kommer splittelsen fra?

Pisa møder den danske uddannelsesverden – *Global educational reform movement - Germ* (Sahlberg)

- Test
- Målstyring
- Effekt
- Standardisering
- Evidens
- Accountability
- NPM

- Det radikale fokus på evidens udløser en intens debat i og udenfor uddannelsesverdenen.
- Centrale debattører: Mårtensson, Skovmand, Kemp, Rømer, Nepper Larsen, Rasmussen, Holm, Qvortrup, Hermann, Pedersen O.K., Biesta, lærerværelserne, Brinkmann osv.

- Fortalerne for dannelsesstraditionen argumenterer for, at målstyringen og data er udtryk for **en dannelsesfjendtlig pædagogik og styringsform, der flytter fokus fra frihed til styring og fra mennesket som mål til mennesket som middel** (Tanggaard 2015; Rasmussen et al. 2015; Kemp 2015, Gustavsson 2003; Biesta 2011).
- Fortalerne for målstyret, evidensbaseret uddannelse argumenterer for, at **diskussionen er en *pseudo-diskussion*** (Olsen 2015), fordi den kunstigt fremmaner en modsætning mellem dannelse og data, som ikke er reel. I bogen *Folkeskolen efter reformen* (Rasmussen 2015), hvor fortalere for målstyringen redegør for rationale bag skolereformen, understøtter Jens Rasmussen argumentationen ved at vise, at der ikke er en modsætning mellem dannelsesbegrebet hos Wilhelm von Humboldt og det moderne kompetencebegreb (Rasmussen 2015 s. 31.)

Fra dannelsesfløjen

- Biesta: Learnification, at måle det, der tæller...
- Manualisering
- Instrumentalisering

Fra datafløjen

- Rasmussen: Diffust, privat dannelsesbegreb
- Forsvar mod forandring
- ...

Begrebslig positionering

Uddannelse	↔	Dannelse
Læring	↔	Dannelse
Mål	↔	Formål
Resultat, præstation	↔	Dannelsesprocesser
Effektmåling	↔	Fornemmelser
Synlighed	↔	Usynlighed
Dokumentation	↔	Tavs viden
Instrumentalisme	↔	Mening
Styring	↔	Autonomi

Dikotomisering

➤ Data-vejen

eller

➤ Dannelses-vejen

Spørgsmålet definerer svaret – splitting-effekten – efterlader en splittet uddannelsesverden

Endelig diagnose

Fløjkrigen har fremmanet den forståelse, at uddannelse enten skal baseres på data eller på dannelse, altså en dikotomisk forståelse.

Men er det en korrekt forståelse? Er der en kur?

Opgør med dikotomien – den tredje vej...

- Karen Borgnakke og hanelefanterne
- Keld Skovmand om Hattie i *Hattie på dansk*
- Oettingen – i *Folkeskolen* og med konferencen *Empirisk dannelsesforskning*
- *Skal skolen danne mennesker eller væbne konkurrencestatens soldater? Ingen af delene, siger forskere nu.* Artikel i *Zetland* fra 5. april
- Dietrich Benner og Etisk kompetence

Den tredje vej

- Differensen skal forvaltes – ikke dikotomisk, men dialektisk
- Fra dikotomi til dialektik – at reflektere på den modsatte...

En kontinental, nordisk, dansk tradition

- Kierkegaard, Heidegger, Grundtvig-Kold
- Humboldt
- Klafki
- Lars Henrik Schmidt – Lars Geer Hammershøy

Citater...

"Uddannelse er hvad jeg *kan* - dannelse handler om hvad jeg *er*" *Jørgen Carlsen*

"Dannelse er det, der er tilbage, når jeg har glemt alt det jeg har lært" *Ellen Key*

"At tilegne sig viden og gøre denne viden til sin egen" – Frit efter *Humboldt*

"At blive noget og at blive sig selv – at forholde sig til sig selv" – frit efter *Kierkegaard*

"Oplysning til myndighed" - *Kant*

"Selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet" - *Klafki*

Citat

“Dannelse adskiller sig fra uddannelseselementerne ved at ikke at angå viden eller evner, men derimod forholdelsesmåde.

Dannelse kan defineres som den enkeltes måde at forholde sig til sig selv, andre og verden.

Dannelsesprocesser handler dermed om at ændre vedkommendes forholdelsesmåde”

Lars Geer Hammershøj 2013

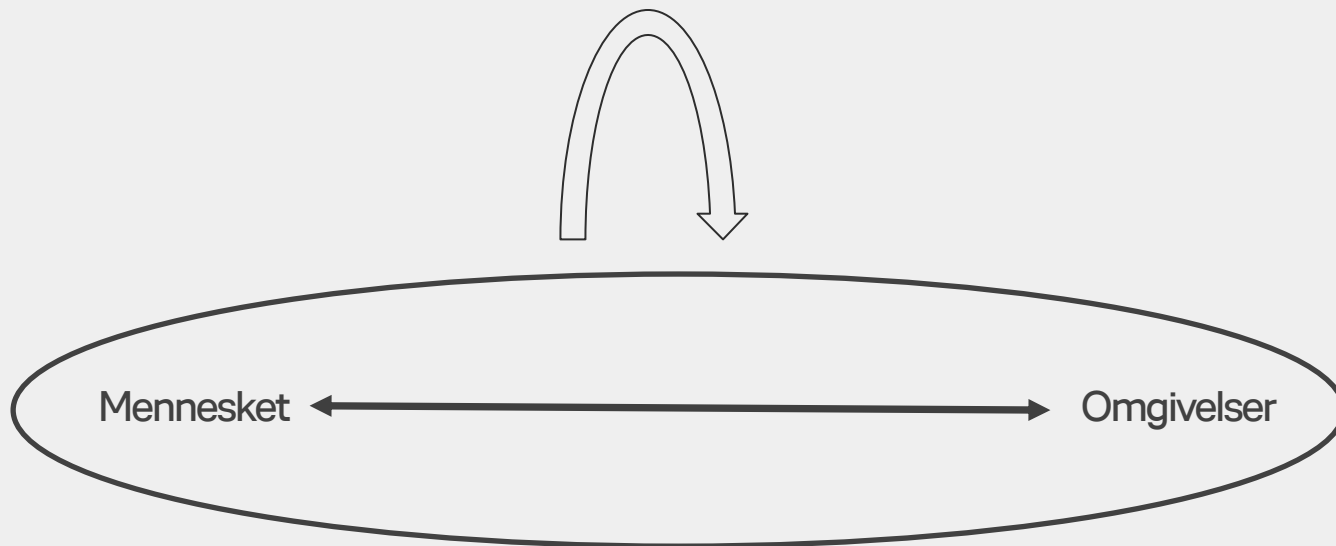
Hvad er en forholdelsesmåde?

- Det særegent menneskelige er, at det er udstyret med bevidsthed – udformet som et selvforhold.
- Selvforholdet åbner en indre verden af frihed og ansvar - og deraf følger etik, skyld, skam, samvittighed, værdier, sprog, tro.
- Dannelsesprocesser handler om udviklingen af dette indre selvforhold.
- Hvilken retning man ønsker at selvforholdet skal udvikle sig – altså dannelsesmål - formuleres som forholdemåder...

Forholdelsesmåde...

- Ikke den viden og de evner jeg har, men hvordan jeg forholder mig til mig selv som menneske i verden
- Angår således mine værdier, ansvarlighed, myndighed, kort sagt min frihed. At noget går fra at være en viden/kunnen til at blive en værdi/holdning
- Vedrører det almenmenneskelige – ikke specifikke dannelser, dannelsesfag eller områder (kreativ, matematisk, professions-, digital-). Fremmes i alle fag, pauser, kl. tid osv.
- Forholdemåden er **indre og usynlig** og i konstant proces
- Undervisningen og læringen *kan* påvirke min forholdemåde og min forholdemåde kan resultere i ydre synlige handlinger - men ingen automatisk kausalitet

En model

Differensen

Dannelse

Det Indre

Det Usynlige

Værdier

At blive sig selv

Frihed

Data

Det ydre

Synliggørelse, Evidens

Effekt

Viden og kompetencer

At blive noget

(Mål)styring

Hvad du kan

Det dialektiske...

*"Vi må indse at lærdom er et og dannelse (...) et andet. De lader sig nok forene, men ikke hos flertallet, og de må på ingen måde stå fjendtligt overfor hinanden, men må holdes adskilt, da de ellers vil fortrænge hinanden."
(Grundtvig 1832).*

For hvad er konsekvensen af dikotomien?

Ren dannelse: Fuldstændig individualisering og diffus forståelse af kvalitet.

Ren data: Målet bliver formål. Koncern-sprog, npm, Målstyringskonsekvenser(KORA) , ledelse på effektmål, indikatorer, tal, overflade

Eksempler på en dialektisk tilgang til forholdet mellem data og dannelse

- Anerkend begge positioner - differensen
- Fra data-baseret til data-informeret
- Det brede databegreb
- Data og evidens som bevis til data som indikator
- Sammenspil mellem mål og formål
- Fra læringsmålsstyring til formålsstyret, målbevidst, læringsforkuseret...
- Summativ og formativ evaluering
- Empirisk dannelsesforskning
- En præcisering og eksplicitering af et ikke-affirmativt dannelsesbegreb
- Lederens retorik
- Rammesæt grundlagsdiskussionerne
- Eksempel fra Mary Jean Gallagher, Ontario

Fra filosofisk perspektiv

- Kant: Både *das ding an sich* og *das ding fur uns*
- Platon: Både fænomen og ide
- Både tro og viden...

Både dannelse og data...

Refleksion

- Hvad siger oplægget jer om hvordan man skal arbejde med at sikre kvalitet i uddannelse?

- ...

- ...

Men glem ikke differensen

- Eksempel fra Canada...

Udkast til definition:

Menneskets indre vej frem mod at blive menneske-i-verden